

THE GENESIS OF THE DEVELOPMENT OF MUSIC CULTURE

Imyamin Kirgizov, Iqbol Kirgizov,
Mavluda Najmetdinova, Shohida Atabayeva
Teachers of Fergana State University

Annotation: This article discusses the genesis of gradual development in the field of music culture.

Keywords: epoch, music, culture, art, performance, work, image, imagination, skill, love

MUSIQA MADANIYATI RIVOJLANISH GENEZISI

Imyamin Kirgizov, Iqbol Kirgizov,
Mavluda Najmetdinova, Shohida Atabayeva
Farg'ona davlat universiteti o'qituvchilari

Annotatsiya: mazkur maqolada musiqa madaniyati sohasida bosqichma-bosqich rivojlanish genezisi borasida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: yug'onish davri, musiqa, madaniyat, san'at, ijro, asar, badiiy obraz, tasavvur, mahorat, muhabbat

Uyg'onish davri Yevropa madaniyatida taraqqiy etgan insonparvarlik g'oyalari va dunyoviy mazmunga asoslangan musiqa san'atida badiiy-estetik maqsadlar asosiy vazifa darajasiga ko'tarildi, cholg'u (lyutnya, viola) va vokal (madrigal) ijrochiligi rivoj topgan. Professional musiqa da polifoniya uslubi, jumladan, a kapella xor ijrochiligi (motet, messa va boshqa janrlar) o'z cho'qqisiga ko'tarildi. Yangi kompozitorlik (Angliyada — D. Dansteybl, Niderland maktabi, Rimda — Palestrina, Vene-siyada — A. va J. Gabriyeli) maktablari shakllandi.

17—18-asrning 1-yarmida yangi janrlar — opera (Italiyada — K. Monte-verdi, A. Skarlatti; Fransiyada — J.B.Lyulli, J. B. Ramo; Angliyada — G. Pyorsell), oratoriya (G. F. Gendel), kantata (G. Shyuts, I. S. Bax), konsert (A. Korelli, A. Vivaldi, I. S. Bax, Gendel), kamer ansambl, sonata (A. Korelli, D. Skarlatti), syuita va boshqa janrlar rivoj topgan. Organ (J. Freskobaldi, Bax, Gendel), klavesin (U. Byord, G. Pyorsell, F. Kuperen, J. Ramo) uchun asarlar yaratilgan. Ushbu davrda zamonaviy kamonli cholg'u asboblari (skripka, alt, violonchel)ning buyuk ustalari A. va N. Amati, J. Gvarneri, A. Stradivari, fortepiano ixtirochisi B. Kristofori ijod etishgan, opera teatrlari, filarmoniyalar, musiqa nashriyotlari, musiqa ta'limi (konservatoriyalar) rivoj topgan. 18-asr o'rtalari — 19-asrning boshida Yevropa M.si Ma'rifatchilik davri hamda Buyuk Fransiya inqilobi g'oyalari ta'siri ostida rivojlangan (fransuz kompozitorlari K. Glyuk, L. Kerubini, J. F. Lesyuerlarning opera ijodi, Vena klassik maktabi vakillari ijodi, simfonizm musiqatafakkuri). 19-asrda rus (M. Glinka, "Qudratli tuda" vakillari, P. Chaykovskiy), polyak (F. Shopen, S. Monyushko), chex (B. Smetana, D. Dvorjak), venger (F. Erkel, F. List), norveg (E. Grig), ispan (I. Albenis, E. Granados), fin (Ya. Sibelius) yangi milliy kompozitorlik maktablari shakllangan, yetakchi ijodiy oqim sifatida romantizm karor topgan (K. M. Veber, F. Shubert, R. Shuman, F. Mendelson, G. Berlioz, N. Paganini vab.). 20-asr M. tarixida alohida o'rin tutadi. M. madaniyatining barcha jabhalarida tub o'zgarishlar yuz bergan. Ijodida yangi-yangi uslub va yo'nalishlar (musiqiy avangardizm, modernizm) rivoj topgan. 20-asrda yuz bergan ilmiy texnik va informatsion inqiloblar (radio, televideniye, gramplastinka va magnit yozuvlarini ixtiro etish) natijasida M.ning tinglovchilarga yetkazish va eshitish sohalarida yangi imkoniyatlar paydo bo'ldi. Buning natijasida ommabop musiqa madaniyati rivoj topdi. Kompozitorlik ijodida sof musiqiy (simfoniya, konsert, kamercholg'u musiqa kabi) janrlar o'rniga vokal M.si, teatr M.si, kino M.si kabi "aralash" turlar yetakchilik qila boshladi. Kompozitorlik ijodi bilan birga an'anaviy musiqa ijodi ham yangi, zamonaviy sharoitlarga moslashib rivoj topdi. Jumladan, Shark, mamlakatlari mumtoz M. janrlari (mas, hind ragalari, pokiston

qavalli, ozarbayjon mug'om, o'zbek va tojik maqomlari va h.k.) uzining milliy doiralaridan chiqib jahon sahnalarida ijro etila boshladi, kompozitorlik ham ommaviy musiqa yo'nalishlariga o'z ta'sirini o'tkazdi.

O'zbekistonda musiqa, asosan, xalq va og'zaki an'anadagi professional musiqa sifatida qadimdan rivojlanib kelgan. Xalq musiqa sidalapar, terma, yama, qo'shiqlarttt turli xillari (marosim, maishiy, mehnat, o'yin, raqs, lirik, nasihatomez va boshqalar), og'zaki an'anadagi o'zbek professional musiqa sida esa doston, katta ashula, ashula, maqom, cholg'u yo'llari kabi janrlar mavjud. O'zbek musiqa merosida 4 asosiy mahalliy uslubni farqlash mumkin (qarang [Buxoro-Samarqand musika uslubi](#), [Xorazm musika uslubi](#), [Farg'ona — Toshkent musika uslubi](#), [Surxondaryo-Qashqadaryo muyesha uslubi](#)). 20-asrda o'zbek va boshqa O'rta Osiyo xalqlari M. merosini yozib olish va o'rganish bo'yicha muhim ishlar bajarildi, yuzlab nota to'plamlari va i. t. lar nashr etildi. Bastakor, xrfiz va sozandalar o'zbek M. merosi durdonalari (Shashmakom, Xorazm makomlari, Faryuna-Toshkent makom yo'llari va boshqalar) ni keng targ'ib qilibgina qolmay, yangi cholg'u kuy va ashulalar yaratdilar, dastlabki musiqali drama va komediya asarlarining muallif yoki hammuallifi bo'lishdi. 1930—40 yillarda O'zbekistonda avvallari bo'lmagan yangi (opera, balet, simfonik M., kamer M., konsert kabi) M. janrlari yuzaga keldi. Ular, ayniqsa, 1950—60 yillardan boshlab O'zbekiston kompozitorlari ijodida keng rivoj topdi, shuningdek, ommaviy M.ning estrada musiqasi, yoshlar musiqasi kabi yo'nalishlari ham keng yoyilgan.

Musiqaning paydo bo'lishi masalasida turli ilmiy farazlar vujudga kelgan. Hissiyotga to'lgan nutq ohangi, qushlarning sayrashi va hayvonlarning o'z juftlarini chaqirishi, ibtidoiy odamlarning mehnat usullari va ularning chaqiriq tovushlari, jodu-sehrlash marosimlari musiqaning ilk manbalari hisoblanadi. Sharq mutafakkirlari ham musiqaning vujudga kelishi muammosi haqida ilmiy mulohazalar ham qoldirishgan. Musiqa tarixini Farobiy inson nutqini shakllanish jarayoni hissiyotlari bilan bevosita bog'liq holda, Ibn Xaldun XIV asrda esa ijtimoiy tizimlarning shakllanish qonuniyatlariga asoslangan holda tushuntirishgan.

Zamonaviy musiqashunoslik fani arxeologiya va etnografiya ma'lumotlaridan kelib chiqib musiqa san'atining ibtidoiy jamiyatda insonning amaliy faoliyati jarayonida boshqa san'at turlari raqs, she'riyat va boshqalar bilan qorishma xolda paydo bo'lishini asoslab beradi. Bunda musiqaning ijtimoiy muloqot vositasi, mehnat va marosim jarayonlarini tashkil etish vositasi bo'lib xizmat qiladi va ayni vaqtda jamiyatga zarur axloqiy -ma'naviy xususiyatlarni tarbiyalash maqsadlarini ko'zlaydi.

Adabiyotlar Ro'yxati

1. Durdona, M. (2021, May). ABOUT DUTOR AND HIS PERFORMANCE. In *Archive of Conferences* (Vol. 25, No. 1, pp. 29-31).
2. Murodova, D. (2021). Scientific And Theoretical Aspects of Musical Thinking. *Zien Journal of Social Sciences and Humanities*, 1(1), 196-199.
3. Nasritdinova, M., & Khokimova, K. (2021, October). LANGUAGE IS THE MIRROR OF THE NATION. In *Archive of Conferences* (pp. 92-94).
4. Nurmamatovich, D. S. (2022). The Role of Modern Technologies in the Learning Process. *Journal of Ethics and Diversity in International Communication*, 1(8), 6-9.
5. Nurullayevna, N. M., & Muhlisa, T. (2021, December). SOME PROBLEMS AND SHORTCOMINGS IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM. In *Archive of Conferences* (pp. 61-62).
6. Nurmhammadovich, R. O., & Nurullaevna, N. M. (2021). Social And Spiritual Importance of Lessons of Musical Culture. *Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 2(2), 50-52.
7. Adiljanovna, A. M., Nurullaevna, N. M., Abdumalikovna, Y. D., Sharobidinovich, M. J., Abdujalil Abduvalio'g'li, A., & Behzod Asqaralio'g'li, T. (2021). Academic Yunus Rajabi and His Scientific Heritage. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*, 9092-9100.
8. ZAYNIDDINOVNA, N. I. Uzbek National Dance Art and Its Historical Stages. *JournalNX*, 6(12), 191-194.
9. Najmetdinova, M., & Odinahon, S. (2021, October). HISTORY OF TRADITIONAL PERFORMING ARTS. In *Archive of Conferences* (pp. 89-91).

10. Axadjonovich, Q. A., & Mamasodiqovna, N. M. (2021, May). MARGILAN LARGE ASHULA SCHOOL. In *E-Conference Globe* (pp. 292-298).
11. Kirgizov, I., Imyaminovich, K. I., Nurmammedjanov, A., Sotvoldievich, S. B., Mamasodikovna, N. M., & Juraevna, A. S. (2021). The Pleasure of Singing, Listening and Understanding Navoi. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*, 2410-2413.
12. Rahmonov Ulugbek. (2021). AN ANALYSIS OF WORDS WHOSE EMOTIONAL MEANING CHANGES IN MODERN ENGLISH LINGUISTICS. *Euro-Asia Conferences*, 1(1), 131–136. Retrieved from <http://papers.euroasiaconference.com/index.php/eac/article/view/40>
13. Рахмонов У., Эргашев А., Атабаева С. и Дилфузахон С. Ю. (2021, декабрь). РОЛЬ ДУХОВНОЙ СРЕДЫ В ПРОНИКНОВЕНИИ ПОП-МУЗЫКИ В УЗБЕКИСТАН. В Архиве конференций (стр. 51-53).
14. Rahmonov, U., Ergashev, A., Nazhmetdinova, M., & Usmonova, S. (2021, November). IN THE FORMATION OF THE SOCIO-SPIRITUAL THINKING OF YOUNG PEOPLE IN THE MUSICAL ART OF THE GREAT SCHOLARS OF THE EASTERN RENAISSANCE POSITION HELD. In *Archive of Conferences* (pp. 36-39).
15. Karimovich, U. R., Mamasodikovna, N. M., & Abdullaevich, E. A. (2021). The Role and Importance of Music Clubs in The Leisure of Young People. *Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 2(2), 47-49.
16. Namozova, D. T. (2021). MUSIQA DARSLARIDA O'QUVCHILARNI KREATIVLIK HAMDA ERKIN TAFAKKURINI SHAKLLANTIRISHNI TASHKIL ETISH. *Scientific progress*, 2(2), 1313-1315.
17. Nomozova, D. (2020). THE IMPORTANCE OF TEACHING VOCABULARY IN STAGES. *Архив Научных Публикаций JSPI*.
18. Rahmonov, U., Ergashev, A., Atabaeva, S., & Dilduzakhon, S. Y. (2021, December). THE ROLE OF THE SPIRITUAL ENVIRONMENT IN THE PENETRATION OF POP MUSIC IN UZBEKISTAN. In *Archive of Conferences* (pp. 51-53).
19. AKHROROVA, R. U. (2021). THE LINGUISTIC IMAGE OF THE WORLD AND THE GENDER ASPECT OF THE CONCEPT OF " AGE" IN FRENCH AND UZBEK. *THEORETICAL & APPLIED SCIENCE Учредители: Теоретическая и прикладная наука*, (9), 585-589.
20. Mannopov, S., Karimov, A., Ataboeva, S., Ergashev, A., & Usmanova, S. (2021). Development Of Symphonic Music in Uzbekistan. *Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 2(2), 53-56.
21. Маннопов, С., & Сулейманова, Д. К. (2019). Музыкальное наследие узбекского народа. *Проблемы современной науки и образования*, (10 (143)), 82-84.
22. Mannopov, S. (2004). O'zbek xalq musiqa madaniyati. *Toshkent*, "Yangi asr avlodi" nashriyoti.
23. Karimova, M., Achildiyeva, M., Ikromova, F., & Xaydarova, O. (2021). USE FROM PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN MUSIC LESSONS.
24. Egamberdiyeva, T. U. A., & Qurbonov, J. A. (2020). DIAGNOSTICS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF INTELLECTUAL CULTURE AMONG STUDENTS. *Scientific Bulletin of Namangan State University*, 2(4), 512-519.
25. Abdumalikovna, Y. D. (2021). The Role and Importance of Culture and Art in The Development of Society. *Zien Journal of Social Sciences and Humanities*, 3, 1-3.
26. Yuldashev, F. (2021). The Study Of Socio-Psychological Problem Of Loneliness. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 12(12), 2580-2590.
27. Abduvositovich, Y. F., Suleymanova, D., Rakhmonov, U., Ergashev, A., Kurbanova, B., & Axmadbekova, M. (2021). The role of the great scholars of the Eastern Renaissance in the art of music in shaping the socio-spiritual thinking of young people. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*, 25(6), 2846-2850.
28. Laylo, T. (2022). FUNCTIONS OF MUSICAL CULTURE IN THE FORMATION OF A SPIRITUAL WORLD VIEW. *World Bulletin of Social Sciences*, 6, 72-77.

29. Турсунова, Л. Э. (2019). Признание о международном фольклорном фестивале «Великий шелковый путь», проведенном в городе Маргилан Ферганской области. *Проблемы современной науки и образования*, (10 (143)), 109-112.
30. Mahmudov, N. O., Norimova, S. A., & Ehsanov, D. R. (2021). So 'ngi o 'rta asrlarda o 'rta osiyoda hunarmandchilik markazlarini takomillashtirish asoslari. *Academic research in educational sciences*, 2(11), 692-715.